

Rapport fra programsensor i bachelorprogrammet i politisk økonomi 2014

Programsensor: Jo Thori Lind

Virkeperiode: 2013-2017

1. Bakgrunn

Rapporten gjelder for kalenderåret 2014. Jeg har tatt for meg den generelle strukturen i bachelorprogrammet i politisk økonomi. Fokus har vært på både de spesialiserte kursene. Jeg har også og de resterende obligatoriske kursene, men primært hvordan de passer inn i programmets profil.

I arbeidet med utforming av rapporten har jeg brukt materiale tilgjengelig på programmets nettsider og en del tilleggsmateriale tilsend fra programmets administrasjon. Jeg har også tatt for meg noen tilbakemeldinger på forårets rapport. Siden rapporten i all hovedsak er basert på skriftlige kilder er det en fare for at jeg har gått glipp av viktige sider ved programmet som ikke kommer klart fram i de skriftlige kildene.

Jeg har sett litt på endringer side fjoråret, men siden det ikke har vært radikale endringer i programmet, ser jeg også på programmets struktur. Siden programmet er i ferd med å bli nedlagt legger jeg også mer vekt på hva man kan lære av dette programmet for andre program, enn på hva som bør gjøres med programmet.

2. Evaluering av studieopplegg og undervisning

Sammensetningen av studieløpet er som følger:

3. år vår	SAMPOL 214 Political Economy	ECON 225 Politisk økonomi - økonomiske perspektiver	POLØK 250 Bacheloroppgåve i politisk økonomi
3. år høst	ECON 210 Velferd og økonomisk politikk	ECON 230 Makroøkonomi II	ECON 240 Statistikk og økonometri
2. år vår	ECON 110 Mikroøkonomiske grunnomgrep og marknadsteori	ECON 130 Makroøkonomi I	ECON 140 Matematikk for økonomer
2. år høst	SAMPOL 115 Demokrati og demokratisering	MET 102 Samfunnsvitenskapelig metode	
1. år vår	SAMPOL 105 Stats- og nasjonsbygging	SAMPOL 106 Politiske institusjonar i etablerte demokrati	SAMPOL 107 Politisk mobilisering
1. år høst	Ex. Phil.	POLØK 100 Innføring i politisk økonomi	ECON 100 Innføring i samfunnsøkonomi

Undervisningsopplegget er for de fleste kursene forholdsvis standard for bachelorkurs, men primær fokus på forelesninger og seminarundervisning. Dette er undervisningsform som har vist sin styrke i årrekker, og derfor har klare styrker. Man kan selvsagt tenke seg mer spenstige undervisningsformer og evalueringsoopplegg. Men det er ofte uklart om dette i det hele tatt øker læringsutbyttet, og det er vanligvis klart at disse blir betraktelig mer kostbare. Det er videre ingen spesiell grunn til at det skal være viktigere på dette programmet enn andre program i samfunnsfag. Det er derfor ingen sterk grunn til å revurdere dette.

Tilsynelatende er det en overbalanse av økonomikurs (80 sp økonomi mot 55 sp sampol). Fra ledelsen for programmet blir det argumentert for at både metodekurset MET102 og innføringsemnet POLØK100 bør regnes som sampol-kurs. I så fall blir det perfekt balanse med 80 sp på hver del, 10 sp ex. phil. og 10 sp bacheloroppgave. Men jeg er ikke helt overbevist om denne tolkningen. Det sagt er det ikke opplagt at det er noen stor ulempe. Et slikt bachelorprogram skal kvalifisere studenten til master-løp i både økonomi og sammenliknende politikk. Siden det tradisjonelt er større krav om økonomisk fordypning ved opptak til masterprogrammer i økonomi enn tilsvarende er for sammenliknende politikk og statsvitenskap generelt, kan dette bli en naturlig følge.

Hvis programmet i politisk økonomi skal sees på som et tverrfaglig program, eller i alle fall et program hvor man skal få en innføring i hvordan vitenskapelige studier av politikk og økonomi kan kombineres, har det visse svakheter: Innføringsemnet POLØK100 er i praksis samsvarende med SAMPOL100, og derfor et kurs i ren sammenliknende politikk. Til tross for navnet er dette altså ikke et emne som gir noen innføring i *politisk økonomi*. Studentene starter derfor studieløpet med ex. phil.,

en innføring i sammenliknende politikk og en innføring i økonomi. For å bli et reelt tverrfaglig program bør det være fokus på hvordan de to siste henger sammen i deler av undervisningen. Etter det innledende semesteret har studentene en stor bolk med kurs i sammenliknende politikk etterfulgt av en stor bolk med økonomikurs. Dette kan være nyttig så de i noen semestre kan fordype seg i hvert av fagene. Å stadig alternere mellom de to kan trolig være mer forvirrende enn noe annet. Først i siste semester blir studentene eksponert for *politisk økonomi*, altså studiet av hvordan de to fagene henger sammen. Det kan nok framstå som sent for mange av studentene.

Det er gode grunner til å basere mye av undervisningen på eksisterende kurs, kanskje særlig av kostnads- og ressurs hensyn. Men det fører til at man kan beskrive programmet i politisk økonomi som i stor grad to separate, lett slankede, bachelorprogrammer etter hverandre. Skal man presentere det som et tverrfaglig tilbud, mener jeg det ville vært mye å tjene på å ha i alle fall et innføringsemne hvor man kan introdusere studenten for hvordan politisk økonomi som fag er, som kan danne et grunnlag for å knytte kunnskap som tilegnes senere opp mot denne stammen.

3. Pensum og faglig innhold

Mange av kursene på programmet er spesifikke til økonomi eller sampol og derfor utenfor det jeg ser det som hensiktsmessig å ta for meg i denne rapporten.

Det er så vidt jeg kan se en del overlapp mellom de kvantitative delene i metodekursene MET 102 og ECON 240. De er trolig forskjellige måter å angripe materie på i de to kursene, men det er rom for effektivisering hvis dette stoffet kan tilegnes på en mer samordnet måte. Men det ville rolig kreve enten et kombinert kurs (den ideelle løsningen) eller at det ene i større grad ble en påbygning av det andre. Man måtte selvsagt også sørge for å oppfylle metodekrav for opptak til master som kan være utfordrende.

Det program-spesifikke økonomikurset ECON 225 baserer seg utelukkende på en lærebok, skrevet av Helland og Sørensen. Dette er den beste norskspråklige boka på markedet, og mange engelskspråklige bøker kan enten bli for kompliserte eller dekke for mange irrelevant emner, så det er et godt valg. Men det kunne vært fint å supplere boka med noen tidsskriftartikler for å gå studentene et noe videre syn på faget siden en enkelt bok kan være litt satt i sitt syn på faget. Det kunne blant annet kanskje vært rom for mer empiri, særlig siden studentene på dette stadiet skal være gjennom innføring i metode og derfor burde kunne lese dette.

Det tilsvarende sampol-kurset, SAMPOL 214 har et stort og variert pensum og dekker mange emner. Om noe frykter jeg at det kan favne litt for vidt, men hvis foreleser kan dekke alle emnene tilfredsstillende ser dette ut til å være et godt kurs. For programmets studenter kan det bli litt repetisjon av en del økonomiske tilnærminger, men det er trolig noe en må leve med hvis kurset ikke skal være eksklusivt for studenter på programmet. Hvis de som tar kurset i stor grad kommer fra programmet i politisk økonomi kan men vurdere å sette noe økonomibakgrunn som forkunnskapskrav og dermed lette den delen av kurset. Det jeg savner på dette kurset er mer om

statsvitenskapelige tilnærminger som bruker økonomisk modellapparat. Dette er en del av statsvitenskapsfaget mange norske statsvitere med

4. Vurderingsordninger

Evaluering av studentene forgår stort sett gjennom vanlige skoleeksamener. Det er en helt grei måte å gjøre det på i denne sammenhengen.

Programmet avsluttes med en bacheloroppgave (POLØK 250) som er normert til 10 sp. Jes synes det er positivt med en bacheloroppgave, men det kan være at omfanget burde vært økt. Så vidt jeg forstår av studieplanen går også de to avsluttende kursene SAMPOL 2014 og ECON 225 hele semesteret, noe som gir liten tid til oppgaveskriving. En mulighet kan være å samkjøre de tre kursene, og la hoveddelen av undervisningen komme tidlig i semesteret for å fungere som en stimulanse til oppgaven og samtidig gi mer ledig tid til skriving.

5. Gjennomstrømning

Som på mange programmer var det bekymringer for gjennomstrømningen på programmet i politisk økonomi. Figur 1 viser opptak på programmet fram til 2013. Det er ingen klare trender, selv om det er en ørliten tendens til nedgang de siste årene. Det har heller ikke vært noen klare trender i karakterkravet for å komme inn på programmet i perioden.

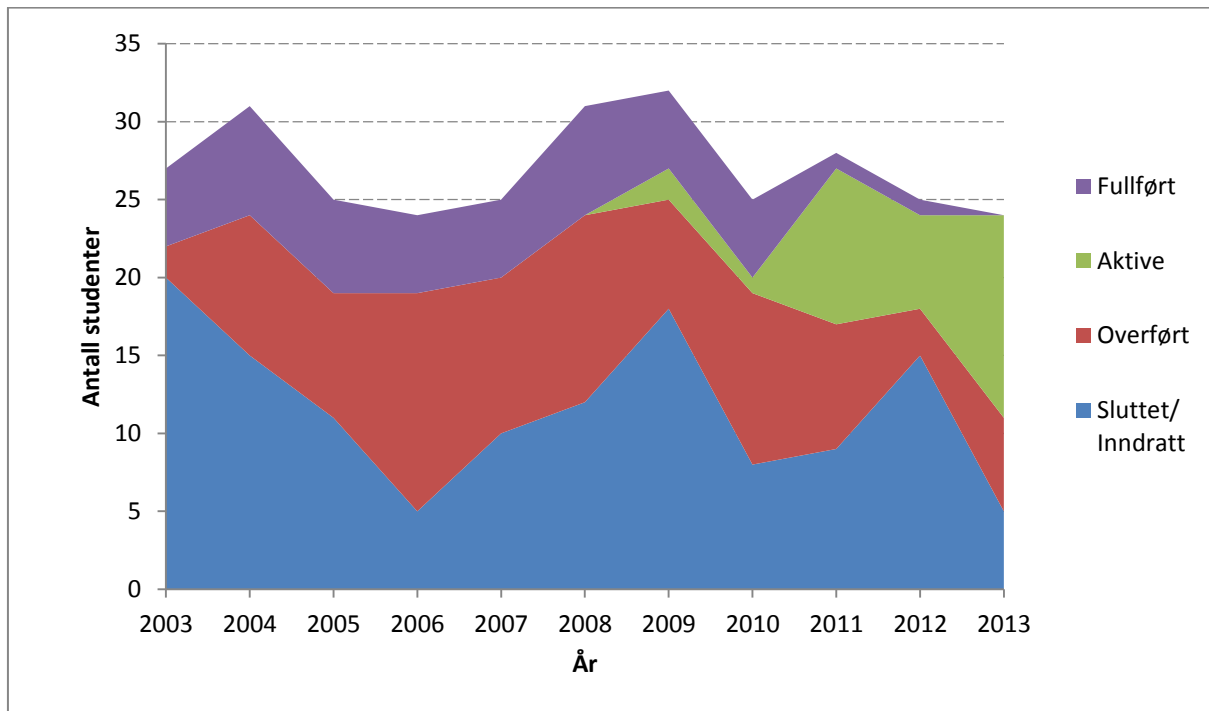
Figur 1: Nye studenter på programmet

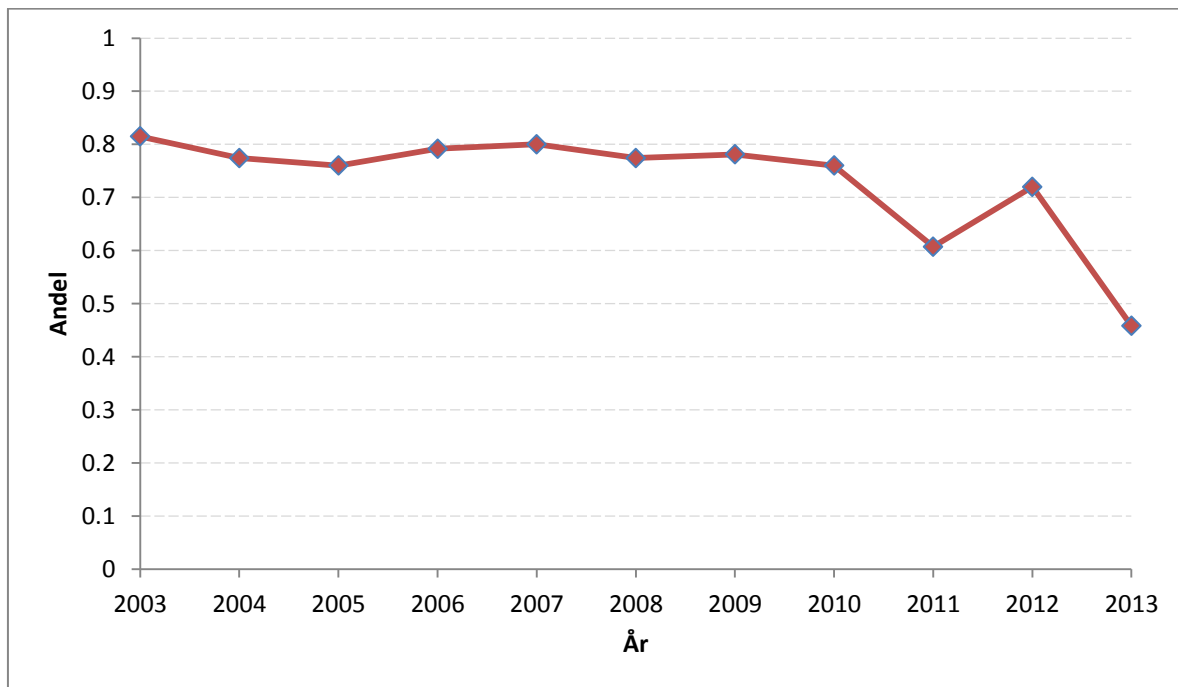
Dessverre er det langt færre som går ut med bachelorgrad i politisk økonomi. Figur 2 viser hvor studentene som ble tatt opp hvert år ble av. Videre viser Figur 3 andelen av studentene som er på programmet som enten slutter eller blir overført til andre programmer. Mer at tallene for de siste tre årene må tolkes med varsomhet siden disse stort sett ikke er normert til å være ferdige ennå. Selv om det kan være en ørliten tendens til nedgang har frafallet ligget jevnt rundt 80 prosent som er høyt.

Av de som ble tatt opp de siste årene er det selvsagt en del som fortsatt er i programmet (vist i grønt i figuren). Andelen som fullfører (vist i lilla) er lav, det er ingen kull hvor så mye som 26 % av de studentene som begynte har fullført. Bortimot dobbelt så mange blir overført til andre programmer. Disse går i all hovedsak til enten økonomi eller sampol, så dette kan være en indikator på at disse studentene ønsker å spesialisere seg mot en av fagretningene framfor den tverrfaglige tilnærmingen programmet bygger på. Rundt halvparten av studentene faller helt fra programmet.

Figur 2: Frafall og fullførte grader

Figur 3 Andel av studenten som faller fra eller endrer program

Frafallstallene er høye og det er forståelig at det er bekymringer over dem. Noen årsaker til de høye tallene kan være:

1. Studentene finner programmet vanskelig så de ikke ser seg i stand til å fullføre. Dette kan bli forsterket av at de skal sette seg ganske grundig inn i både økonomi og sammenliknende politikk, som begge kan være tunge fag
2. Studentene finner programmet lite relevant. De store overgangsratene til enkeltspesialiseringene økonomi og sampol kan indikere at dette er en faktor som bør tas alvorlig
3. Studentene har ikke klart å bestemme seg for hva de ønsker å studere ved opptak eller tar bedre informerte valg etter at de har begynt. Faktisk gir nettopp bachelorprogrammet i politisk økonomi studentene en gyllen mulighet til å finne ut om de foretrekker økonomi eller sammenliknende politikk

Årsakene 1 og 2 er problematiske, og begge tilsier at programmet enten burde vært drastisk endret eller (som faktisk gjort) lagt ned. Årsak 3 er mindre problematisk. Det er ganske opplagt at mange studenter som skal søke seg til studieprogrammer fra videregående har mangelfull kjennskap til de forskjellige studieretningene og kan ende opp med å innse at de har gjort mindre heldige valg. Et program som da gir to utgangsstrategier er ingen ulempe, og skulle tilsi at denne typen programmer har livets rett.

For å forstå frafallet er det også nyttig å se på hvordan studenten på programmet gjør det på kursene karaktermessig. I min rapport i fjor gikk jeg detaljert inn på dette og viste at det ikke var større forskjeller på karakterene i økonomifag, som jeg hadde tilgang på, mellom studenter på programmet i politisk økonomi og snittet av økonomistudenter. POLØK-studentene hadde gjennomgående noe dårligere karakterer enn snittet, men dette bedret seg da økonomi-bolken ble flyttet fra begynnelsen til slutten av programmet.

Tabell 1 Andel av studenten som faller fra eller endrer program

Kurs	POLØK	Alle
ECON110	1.8	2.5
ECON130	3.2	2.6
ECON140	2.4	2.4
ECON210	2.7	3.0
ECON230	3.3	2.9
ECON240	3.5	2.9

Noter: Tabellen visert gjennomsnittskarakter for studenter på programmet i politisk økonomi og for hele studentmassen. Karakteren E er kodet som 1, D som 2 osv. opp til A som 5.

Tabell 1 viser forholdene i 2014. Vi ser at det fortsatt er dårligere resultater blant POLØK studentene, men for de fleste kursene er forskjellen ikke dramatisk

6. Hva kan vi lære?

Siden bachelorprogrammet i politisk økonomi er vedtatt nedlagt kommer det lite fornuftig ut av å foreslå tiltak for å forbedre programmet. Jeg har i stedet valgt å se hva i diskusjonen over som kan ha verdi for andre sammenliknbare tverrfaglige program, og hva man eventuelt kan ta med seg av kunnskap hvis man skal opprette nye program.

1. Et sentralt spørsmål er hvilken tilnærming man skal ha til tverrfaglighet og flerfaglighet. Selv om bachelorprogrammet i formelt har vært et tverrfaglig program, har det i stor grad vært flerfaglig. Det aller meste av undervisningen har enten vært økonomi eller sammenliknende politikk. Kun to kurs har gjort noe nevneverdig forsøk på å bygge bro mellom fagene, og selv disse kursene har vært basert på hver sine institutt.
Men som jeg har vært inne på over er det ikke opplagt at dette har vært noen stor ulempe. For det første har det gitt studentene mulighet til å få det beste av to verdener, noe som riktig nok også kan ha gjort programmet tyngre og vanskeligere. Men reell tverrfaglighet er uhyre vanskelig å oppnå. Flere av programmene jeg har erfaring fra ved Universitetet i Oslo har enkeltemner som skal være tverrfaglige og hvor forelesere fra flere fag bidrar til samme kurs. Men allikevel ender man stort sett med noen forelesninger statsvitenskap, noen forelesninger økonomi osv. uten at noen er i stand til å bygge bro mellom fagene. Generelt er min erfaring at reell tverrfaglighet er vanskelig å få til og krever at både studenter og lærere har sterk bakgrunn i alle fagene som skal integreres. Av den grunn ender de fleste forsøk på styrt tverrfaglighet med å bli mest tverrfaglig på papiret og mer flerfaglig i praksis.
2. Det nåværende programmet har fra noen regnemåter hatt en overvekt av økonomikurs. Siden det ofte er strengere kurskrav for opptak til masterprogram i økonomi enn i andre samfunnsfag blir dette fort utfallet hvis programmet skal kvalifisere for opptak til master. Men det kan være en bedre holdning å innrømme at så er tilfellet og la programmet være økonomitung, men med påbygning i andre fag. Ideelt sett burde det også være noe plass til valgfrihet i deler av kurssammensetningen.
3. Frafall har vært et problem på bachelorprogrammet i politisk økonomi, og er et problem på mange bachelorprogram. Mye av årsaken til dette er at studenter ombestemmer seg og går over til andre studier. Det er langt mindre problematisk enn at de forsvinner helt ut av systemet. Et program bør ha en reflektert holdning til hvordan man skal se på frafall. En tilnærming kan være å tolerere at den er høy hvis studentene bare migrerer til andre program. En annen er å gjøre programmet så godt at ingen vil forlate det. Den siste tilnærmingen er ikke enkel. Men uansett tilnærming kan det være nyttig å se nøyere på hvor studentene blir av når de slutter. Dette er en mer krevende oppgave enn det høres ut som, å følge studenter rundt i systemet krever en del ressurser. Men det vil trolig et fornuftig tiltak å i alle fall se på dette noen år.